
ԱՐՎԵՍՏԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆ

ԲԱՐՈՒ ԵՎ ԳԵՂԵՑԿՈՒԹՅԱՆ ՍՊԱՍԱՎՈՐԸ

(քանդակագործ Գագիկ Ղազարյանի
ստեղծագործական ներաշխարհը)

ԱՐԱՐԱՏ ԱՂԱՍՅԱՆ

Քանդակագործ Գագիկ Ղազարյանը ժամանակակից հայ կերպարվեստի ճանաչված դեմքերից է: Նրա ստեղծագործական ինքնուրույն ուղին սկիզբ է առել 1972-ին, երբ նա ավարտել է Լենինգրադի Իլյա Ռեպինի անվան գեղանկարչության, քանդակագործության և ճարտարապետության ինստիտուտը: Հեղինակ է բազմաթիվ քանդակների ու գծանկարների, որոնցում գեղարվեստական դասական ավանդույթները ներդաշնակորեն զուգակցվում են ազգային նկարչության և պլաստիկայի դարավոր ավանդույթների հետ: Իր ստեղծագործության մեջ նա հաճախ է անդրադառնում հին Երևանի թեմային, պատմական ու դիցաբանական մոտիվներին: Նրա աշխատանքներում առանձնահատուկ տեղ են գրավում կանացի կերպարները, որոնց վարպետը քանդակային և գրաֆիկական ամբողջական շարքեր է նվիրել:

Բանալի բաներ – Գագիկ Ղազարյան, գծերի և ձևերի աշխարհ, քանդակագործություն, գծանկարչություն, Սանկտ Պետերբուրգ, Գեղարվեստի ակադեմիա, հոբելյանական ցուցահանդես:

Քանդակագործ Գագիկ Ղազարյանը հայ ժամանակակից կերպարվեստի ճանաչված ու գնահատված դեմքերից է՝ տաղանդավոր ներկայացուցիչներից մեկը մեր արվեստագետների այն սերնդի, որն ասպարեզ իջավ 1970-ական թվականներին և իր ստեղծագործական հասունությունն ապրեց հաջորդ տասնամյակի ընթացքում:

Ծնվել է 1947 թվականի դեկտեմբերի 10-ին հայտնի գրականագետ Հովհաննես Ղազարյանի ընտանիքում: Նույն ընտանիքում է ծնվել նաև Գագիկի ավագ եղբայրը՝ վաստակաշատ արվեստաբան, արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Վիգեն Ղազարյանը¹:

---

¹ Վիգեն Ղազարյանի առաջաբանով է լույս տեսել Գագիկ Ղազարյանի արվեստին նվիրված առաջին և առայժմ միակ պատկերագիրքը (տե՛ս Գագիկ Ղազարյան. գծերի ու ձևերի աշխարհը, Երևան, 2007):

Նկարելու և կերպարներ ծեփելու բնատուր ծիրքը, սերն ու հետաքրքրությունն այն ամենի հանդեպ, ինչը կապված է արվեստի հետ, Գագիկ Ղազարյանի մոտ ի հայտ է եկել դեռ աշակերտական նստարանից: Տեսնելով քանդակի ու նկարչության մեջ նրա դրսևորած բացահայտ ունակությունները՝ ծնողները որոշում են իննամյա որդուն տանել Երևանի Ղուկաս Ղուկասյանի անվան պիոներների և դպրոցականների պալատում գործող քանդակի խմբակ, որի ղեկավարն էր «ընկեր Սոսը»՝ իր գործին անմնացորդ նվիրված հմուտ մանկավարժ, այսօրվա հայ քանդակագործներից շատերի առաջին ուսուցիչ Սոս Պետրոսյանը: Միաժամանակ Գագիկ Ղազարյանը սովորել է 1958 թվականին Երևանում բացված՝ Հակոբ Կոջոյանի անունը կրող գեղարվեստի քառամյա դպրոցում, որտեղ նկարչության դասեր է առել Ալբերտ Ծովյանից:

1961-1966 թվականներին նա իր կրթությունը շարունակել է Փանոս Թերլեմեզյանի անվան գեղարվեստական ուսումնարանի քանդակագործության բաժնում՝ հայ անվանի արձանագործ, Երևանում կանգնեցված Գայի հուշարձանի և Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանի առջև դրված քանդակներից մեկի՝ Ֆրիկի արձանի հեղինակ, ՀԽՍՀ Ժողովրդական նկարիչ Սուրեն Նազարյանի ղեկավարած կուրսում: 1966 թվականի ապրիլին ուսումնարանում բացվում է Գագիկ Ղազարյանի քանդակների և գծանկարների անդրանիկ ցուցահանդեսը, որը դրական արձագանքներ է գտնում մամուլում²: Պատանի արձանագործի մասնագիտական կողմնորոշման հարցում կարևոր դեր են կատարել նաև Ալեքսանդր Թամանյանի Երևանյան հուշարձանի և կոթողային այլ աշխատանքների հեղինակ, ՀՀ Ժողովրդական նկարիչ Արտաշես Հովսեփյանի հետ նրա հանդիպումներն ու բարեկամական զրույցները³:

1966 թվականը բախտորոշ դարձավ Գագիկ Ղազարյանի համար: Ավարտելով Փանոս Թերլեմեզյանի անվան գեղարվեստական ուսումնարանը՝ նա մեկնեց Լենինգրադ և ընդունվեց Իլյա Ռեպինի անվան գեղանկարչության, քանդակագործության և ճարտարապետության ինստիտուտ, որտեղ շատերն էին երազում մասնագիտական բարձրագույն կրթություն ստանալ: Մինչ այդ նա վարանում էր, որոշ չափով թերագնահատում սեփական ուժերը: Ամեն ինչ

² Տե՛ս, օրինակ՝ **Շողերյան Վ.**, Լավ սկիզբ // Երեկոյան Երևան, Երևան, 1966, 4 հունիսի և **Սամվելյան Ս.**, Ստեղծագործական քննություն // Ավանգարդ, Երևան, 1966, 5 հուլիսի:

³ Այդ տարիներին Արտաշես Հովսեփյանը Փանոս Թերլեմեզյանի անվան գեղարվեստական ուսումնարանում վարել է գծանկարի կիսամյա դասընթաց, որին մասնակցել է նաև Գագիկ Ղազարյանը:

վճռվեց Մինաս Ավետիսյանի հետ հանդիպումից հետո, երբ շնորհաշատ գեղանկարիչը, ծանոթանալով սկսնակ քանդակագործի աշխատանքներին, նրան խորհուրդ տվեց ուսումը շարունակել Լենինգրադում: Այստեղ էլ «բախտը ժպտաց» երիտասարդին՝ նրա ուսուցիչը դարձավ ռուս հեղինակավոր արձանագործ, դասական ավանդակիր դպրոցի ներկայացուցիչ, Ալեքսանդր Պուշկինի և Անտոն Չեխովի հանրահայտ դիմաքանդակների և հուշարձանների հեղինակ Միխայիլ Անիկուշինը, ում հսկողության տակ ու անձնական ջերմ վերաբերմունքի ներքո Գագիկ Ղազարյանը տարիների ընթացքում խորացրեց իր գիտելիքները, կատարելագործեց ու հղկեց սեփական վարպետությունը:

«Հյուսիսային Վենետիկը» պարզապես գերեց հայ ուսանողին, ընդմիշտ տպավորվեց նրա հիշողության մեջ ու հոգու խորքում: «Դեռ ուսանողական տարիներից անջնջելի տպավորություն եմ ստացել Լենինգրադից, որը համարում եմ աշխարհի ամենագեղեցիկ քաղաքներից մեկը: Դա ինձ համար հարազատ օջախի նման մի բան է... Քաղաքն ուղղակի ապշեցնում է իր մշակութային առանձնահատկությամբ և կերպարանքով: Սիրահարված եմ էրմիտաժին, Ռուսական թանգարանին, շենքերին ու կամուրջներին, քաղաքի մարդկանց... Լենինգրադն իմ ստեղծագործական ներշնչանքի աղբյուրներից է», - խոստովանում է արվեստագետը⁴: Դասերից ազատ ժամանակ Գագիկ Ղազարյանն այցելում էր Լենինգրադի նշանավոր թանգարանները, որտեղ ի մոտո ծանոթանում ու մասնագիտորեն ուսումնասիրում էր համաշխարհային և ռուսական կերպարվեստի հրաշակերտ նմուշները՝ աստիճանաբար յուրացնելով հին ու նոր վարպետների ստեղծագործական հարուստ, բազմազան փորձը:

Դառնալով քանդակագործ և իր ստեղծագործական ճակատագիրը վերջնականորեն կապելով կերպարվեստի հենց այդ բնագավառի հետ՝ Գագիկ Ղազարյանը, այնուամենայնիվ, շարունակեց զբաղվել նաև նկարչությամբ, ստեղծեց մեծաթիվ գծապատկերներ, որոնցից շատերը ոչ միայն օժանդակ բնույթ են կրում, նրա ապագա քանդակների համար ծառայելով որպես «սևագիր» նախանկարներ, այլև գեղարվեստական ինքնաբավ արժեք ներկայացնող ավարտուն գործեր են: Ավելին՝ արվեստագետի նկարչական ունակու-

⁴ Տե՛ս **Казарян Г.** Персональная выставка в Санкт-Петербурге // Эфир, Ереван, 2013, 4 июля և **Առաքելյան Վրեժ**, Գագիկ Ղազարյանի աշխարհն ու ներաշխարհը // Իրատես, Երևան, 2018, ապրիլի 10-12:

թյունն իր հետքն է թողել նրա քանդակների արտաքին տեսքի՝ ձևի ու ոճի, կոմպոզիցիոն և տարածական լուծումների, կարծր ու կակուղ նյութերի (տուֆ, մարմար, գրանիտ, բազալտ, փայտի տեսակներ, գիպս և հրակավ, տարբեր մետաղներ՝ բրոնզ, պղինձ, արույր, ալյումին ևն) յուրակերպ մշակման ու երանգավորման վրա: Այդ առիթով Վիգեն Ղազարյանը նկատում է. «Գեղանկարչական ուսումնառությունը հարստացնում է ոչ միայն Գագիկ Ղազարյանի ստեղծագործական երևակայությունը, այլև կոշտ կամ փափուկ նյութի հետ վարվելու եղանակները: Դա այն դեպքն է, երբ քանդակային ծավալներն սկսում են մեղմանալ, օժտվել զանազան տեքստուրաներով..., բազմապիսի խորություններով և նույնիսկ գունային ու գրաֆիկական միջամտությամբ»⁵:

Գագիկ Ղազարյանի ստեղծագործական ինքնուրույն ուղին սկիզբ է առնում 1972 թվականին, երբ նա ավարտում է ուսումը Լենինգրադում և վերադառնում Երևան: Այդ օրվանից ցայսօր արվեստագետը ստեղծագործական երկարատև ու արգասավոր ճանապարհ է անցել: Նա մոնումենտալ-դեկորատիվ, հաստոցային ու փոքրածավալ ինքնատիպ քանդակների և գրաֆիկական աշխատանքների հեղինակ է, հանրապետական, միութենական (Մոսկվա, Լենինգրադ, Տաշքենդ, Ռիգա, Թբիլիսի, Փոթի) և միջազգային (Բոստոն, Ռավեննա, Ջագրեր, Ալեյ, Աբու Դաբի) տասնյակ ցուցահանդեսների և քանդակագործության սիմպոզիումների մշտական մասնակից: Անհատական ցուցահանդեսներ է ունեցել Երևանում (2007 և 2008 թթ.) և Սանկտ Պետերբուրգում (2013 և 2018 թթ.):

Տասնամյակների ընթացքում նրա ստեղծած մոնումենտալ-դեկորատիվ քանդակները, քառակող կոթողները, հարթաքանդակներն ու բարձրաքանդակները զարդարում են ոչ միայն Երևանի, Իջևանի, Գավառի, Օշականի, Արտաշատի, Ալավերդու, Ստեփանակերտի, այլև Մոսկվայի, Յալթայի, Վոլգոդոնսկի (Ռուսաստան), Կրիվոյ Ռոգի (Ուկրաինա), Փոթիի (Վրաստան), Ալեյի (Լիբանան) զբոսայգիներն ու պուրակները, հանրային և բնակելի շենքերի արտաքին ու ներքին պատերը, իսկ հաստոցային քանդակների, արձանիկների և գրաֆիկական գործերի մի մասը գտնվում է Հայաստանի ազգային պատկերասրահում, Ժամանակակից արվեստի թանգարանում, Հայաստանի փայտարվեստի պետական թանգարանում (Երևան), ինչպես նաև Ռուսաստանի, Ամերիկայի Միացյալ Նահանգների, Ֆինլանդիայի, Իսրայելի, Լիբանանի թանգարաններում ու մասնավոր հավաքածուներում:

⁵ Տե՛ս Գագիկ Ղազարյան. գծերի ու ձևերի աշխարհը, Երևան, 2007, էջ 10:

Ստեղծագործական բեղմնավոր աշխատանքի հետ մեկտեղ Գագիկ Ղազարյանը զբաղվում է նաև հասարակական ու մանկավարժական ակտիվ գործունեությամբ: 1976 թվականից նա Հայաստանի նկարիչների միության անդամ է: Ղեկավարել է միության քանդակի բաժինը (1992-1998 թթ.), ընտրվել վարչության քարտուղար (1998-2014 թթ.): 1977-ից դասավանդում է Հայաստանի գեղարվեստի պետական ակադեմիայում: 1990-1994 թթ. կերպարվեստի ֆակուլտետի դեկանն էր, իսկ 2006-2013 թթ.⁶ գծանկարի ամբիոնի վարիչը: Ունի պրոֆեսորի կոչում (2004-ից):

Իր ստեղծագործական նվաճումների ու մանկավարժական բազմամյա գործունեության համար Գագիկ Ղազարյանը պարգևատրվել է ՀՀ նախագահի (2006 թ.) և ՀՀ վարչապետի (2011 թ.) շնորհակալագրերով:

Հանրապետական ու միութենական ցուցահանդեսներին առաջին իսկ մասնակցությամբ նա իր վրա բևեռեց ինչպես գեղարվեստական քննադատության, այնպես էլ արվեստասեր հանրության ուշադրությունը, և այսօր նրա անունը հաճախ է հիշատակվում ոչ միայն մամուլի էջերում, այլև հայկական ժամանակակից կերպարվեստին նվիրված մասնագիտական գրականության մեջ⁶:

Արվեստագետն իր ուժերը փորձել է քանդակագործության բոլոր ձևերի ու տեսակների մեջ: Նրա տեխնիկական անթերի վարպետության և կատարողական բարձր մակարդակի մասին են վկայում ինչպես մոնումենտալ ու դեկորատիվ խոշոր քանդակները, այնպես էլ միջին չափերի հաստոցային աշխատանքները, փոքրադիր արձաններն ու արձանիկները, բարձրաքանդակներն ու հարթաքանդակները: Գագիկ Ղազարյանի արվեստում հինարևելյան, անտիկ հունական, հայ միջնադարյան, եվրոպական դասական և նոր վարպետների մշակած գեղարվեստական սկզբունքներն ու մոտեցումները ստեղծագործաբար միախառնվում, համադրվում և դաշնավորվում են համաշխարհային արդի կերպարվեստում նկատվող միտումների հետ:

⁶ Ժամանակին մենք ևս աղիթներ ենք ունեցել արտահայտվելու Գագիկ Ղազարյանի արվեստի մասին: Տե՛ս օրինակ՝ **Աղասյան Արարատ**, Արվեստում ամենազնափառելի անկեղծությունն է (ռադիոհաղորդման համար նախատեսված մեքենագիր տեքստ) // Գագիկ Ղազարյանի անձնական արխիվ, Երևան, 1979, 17 հուլիսի, **Агасян А.** Мера искренности. Творческий портрет Гагика Казаряна // Комсомолец, Ереван, 1980, 29 июля, **Աղասյան Արարատ**, Հայաստանի երիտասարդ նկարիչները, Երևան, 1987, էջ 11-12, **Աղասյան Արարատ**, Քանդակագործ Գագիկ Ղազարյան. Ճանապարհ դեպի մեզ // Երեկոյան Երևան, Երևան, 1990, 30 հուլիսի, **Աղասյան Արարատ**, Հայ կերպարվեստի զարգացման ուղիները XIX-XX դարերում, Երևան, 2009, էջ 219:

Վարպետի անհատական ձեռագիրը, նրա գործերի թեմատիկ ու կերպարային բովանդակությունը բավական հստակ դրսևորվեցին արդեն վաղ շրջանի աշխատանքներում («Ընդունվում են կոլխոզ», 1976, «Ինտերնացիոնալի առաջին նոտաները», 1977, «Տոնախմբություն», 1979 ևն): Եթե փորձենք վերհանել նրա ստեղծագործության կարևոր առանձնահատկությունները և համառոտ ներկայացնել գաղափարական ու կերպարային ծրագիրը, ապա ամենից առաջ հարկ է նշել արվեստագետի դիտունակ աչքի բացառիկ սրությունը, մանրամասների և դետալների նկատմամբ սևեռուն ուշադրությունը, հետաքրքրությունը կենցաղային զվարճալի տեսարանների, ինչպես նաև պատմական, առասպելական ու բանահյուսական նյութերի հանդեպ, բայց միևնույն ժամանակ՝ ստեղծագործական ազատ, անկաշկանդ երևակայություն և ոճավորողի անուրանալի կարողությունը:

Գագիկ Ղազարյանի վաղ շրջանի լավագույն գործերից է «Մանրանկարիչ Սարգիս Պիծակ» (1975) փայտե մարդաչափ արձանը, որը կերտելիս նա ներշնչվել է Պիծակի հայտնի ինքնանկարով: Անդրադառնալով այդ աշխատանքին՝ ռուս քննադատներից մեկը նկատել է, որ երիտասարդ հայ արվեստագետը «հետաքրքիր փորձ է կատարել սրբապատկերում կիրառվող հակառակ՝ հետադարձ հեռանկարի միջնադարյան ավանդույթը պլաստիկ արվեստի մեջ տեղափոխելու համար»⁷: Նույն շրջանի ուշագրավ քանդակներից աչքի է ընկնում նաև 1976 թվականին ստեղծված՝ անվանի գեղանկարիչ Ալեքսանդր Բաժբեուկ-Մելիքյանի հիշատակին նվիրված բազալտե շուրջ մեկ մետրանոց ուղղաձիգ կոթողը, որն ընդհանուր առմամբ համապատասխանում է կլոր քանդակին ներկայացվող պահանջներին, բայց միևնույն ժամանակ թողնում դիմացից և թիկունքից առավել շահեկան դիտակետեր ունեցող բարձրաքանդակի տպավորություն, ինչն առհասարակ բնորոշ է այդ տարիներին արվեստագետի կերտած քանդակներից շատերին: Նույն թեման նա շարունակել ու զարգացրել է «Ալեքսանդր Բաժբեուկ-Մելիքյանը և բնորոշիչները» (1978) փայտե բազմակողմանի հարթաքանդակում:

1980-ական թվականներին Գագիկ Ղազարյանը հիմնականում աշխատել է հրակավով (շամոտ), որի ֆիզիկական հատկություններից և առավելություններից նրան գրավել են նյութի փափկությունն ու ճկունությունը: Այն առավել հարմարավետ և նախընտրելի է հատկապես զանազան մանրամաս-

⁷ **Корзухин А.** В стенах Академии. Творчество молодых // Московский художник, 1976, 11 марта.

ներ պարունակող սյուժետային-իրադարձային, պատմողական-նկարագրական քանդակի համար, ինչին և հակված էր արվեստագետը տվյալ շրջանում: Կարոտալի տրամադրություններ հարուցող այդ աշխատանքները («Հիշողություններ Կոնդիգ», 1982, «Հյուրընկալություն քեռուս մոտ», 1982, «Նամակ ռազմաճակատից», 1982, «Ժողովրդական տոն», 1983, «Նկարչի այցը գյուղ», 1983 ևն) կլոր քանդակի և բարձրաքանդակի յուրատեսակ համակցություններ են, որոնք պահանջում են շրջանաձև, բոլորաձիր դիտարկում, բայց միաժամանակ չեն կորցնում կապը հետնախորքի հետ: Որպես կանոն, դրանք դիպաշարային բազմաֆիգուր հորինվածքներ են, որոնք, ինչպես նկատել է արվեստաբան Բորիս Զուրաբովը, «ինչ-որ տեղ թատերական միզանցեներ են հիշեցնում»⁸, թեև հին երևանքների կյանքն ու կենցաղը ներկայացնող այդ դրվագները ոչ թե բեմական մտացածին տեսարաններ են, այլ կենդանի անմոռաց հիշողություններ:

Գագիկ Ղազարյանի վերոհիշյալ քանդակների գլխավոր հերոսները հասարակ մարդիկ են՝ բնավորությամբ պարզ ու շիտակ գյուղացիներ կամ բնակիչները Երևանյան հին բակերի, ուր իշխում է ավանդական նիստուկացի, ընտանեկան ջերմ ու համերաշխ հարաբերությունների հոգեթով շունչը: Կարոտի ջինջ նրբերանգներով գունավորված մանկական տպավորություններն ու ապրումներն են կանխորոշում փոքրադիր այդ աշխատանքների հուզական մթնոլորտը՝ անդիմադրելի հմայք հաղորդելով պատկերված տեսարաններին: Դրան են նպաստում լուսաստվերների մեղմ կամ շեշտակի անցումները: Մարդկանց ֆիգուրները տեղ-տեղ կտրվում են հետնախորքից՝ վերածվելով կլոր արձանիկների և նույնիսկ թանձր ստվերներ գցելով հարթ ֆոնի վրա:

Արվեստագետը հաճախ է օգտվում շամոտի մակերեսը գունավոր ջնարակով ծածկելու նկարչագեղ եղանակից: Վիզեն Ղազարյանի խոսքերով՝ «նա չի խորշում նյութը գունավորելուց, ինչպես վարվում էին հին եգիպտական կամ գոթական վարպետները...»⁹: Այսպես՝ բաց կապույտ երանգ է ստացել «Երկնագույն ինտերիեր (Երևանյան ինտերիեր)» (1984) բարձրաքանդակը: Դա ներկայացված գիշերային տեսարանն ավելի իրական է դարձնում՝ տպավորությունն այնպիսին է, կարծես սենյակը ողողված է պատուհանից ներս ընկնող լուսնի ընդադրոտ, կապտավուն լույսով: «Երևանի հին դարպասները»

⁸ Զուրաբով Բորիս, Վեհագույն՝ նպատակ // Երեկոյան Երևան, Երևան, 1983, 2 մարտի:

⁹ Տե՛ս Գագիկ Ղազարյան. գծերի ու ձևերի աշխարհը, Երևան, 2007, էջ 14:

(1992) քանդակաշարում ընդգրկված «Ձմեռ» բարձրաքանդակը նույնպես պատված է երկնագույն ապականերկով:

Գագիկ Ղազարյանի աշխատանքներում յուրահատուկ տեղ են գրավում պատմական ու կրոնական մոտիվները և ազգային անցյալի երևելի դեմքերը: Դեռ ուսանողական տարիներից նրան խորապես ներշնչել են Մովսես Խորենացու, Անանիա Շիրակացու, Ներսես Շնորհալու, Ոսկան Երևանցու և այլոց կերպարները: Պատմական ու կրոնական թեմաներ են արծարծում «Ծերացած հրեշտակը» (1992), «Հայերի մկրտությունը» (2001), «Սուրբ Հովհաննիս» (2002), «Սրբազանը» (2003), «Մոզը» (2004), «Երկիր Նաիրին» (2011) ևն:

Փայտը ևս քանդակագործի նախընտրած, բավական հաճախ բանեցվող նյութերից է: Վերն արդեն հիշատակված աշխատանքներից բացի, հայտնի են նաև նրա փայտակերտ հետևյալ գործերը՝ «Նվագող Պանը» (1979), «Ընչագուրկ կինը» (1994), «Արևելյան գեղեցկուհին» (1996) ևն: Փայտի տեսակն ու բնական ձևը երբեմն իրենք են արվեստագետին հուշում ապագա ստեղծագործության գեղարվեստական գաղափարը և կերպավորման եղանակը: Քանդակագործը նրբորեն զգում է և նախապես հաշվի առնում գործածվող նյութի արժանիքներն ու թերությունները. «Մի բան է, երբ մշակում ես փայտը, և միանգամայն այլ բան, երբ աշխատում ես քարի կամ մետաղի հետ»¹⁰:

Գագիկ Ղազարյանի աշխատանքներում մեծ ու կարևոր տեղ է հատկացված կնոջ կերպարին: Այդ առիթով իր հարցազրույցներից մեկում նա նշել է. «Կինը յուրաքանչյուր ստեղծագործողի կողմից յուրովի է ընկալվում, հաճախ դառնալով կնոջ իդեալի մարմնավորումը: Նա կարող է լինել հողեղեն, կենսառատ, գայթակղիչ ու միևնույն ժամանակ՝ փափկասուն, նազելի, քնարական... Կինը ոչ միայն արտաքին՝ մարմնական, այլև ներքին՝ հոգևոր ներշնչանքի աղբյուր է»¹¹: Առանց չափազանցության կարելի է ասել, որ Գագիկ Ղազարյանը մեր այն սակավաթիվ արվեստագետներից է, ով նկատելի ներդրում ունի հայկական քանդակագործության ու նկարչության մեջ «մերկության» ժանրի (ֆրանսերեն՝ *nudité*, կրճատ ձևը՝ *nu*) զարգացման գործում: Բնականից տարբեր նյութերով (հիմնականում՝ բրոնզ) նրա կատարած, տարբեր դիրքերում մեզ ներկայացող երիտասարդ ու հասուն կանանց մերկ ֆիգուրներում նկատվում է Օգյուստ Ռոդենի և, հատկապես, Արիստիդ Մայոլի

¹⁰ Տե՛ս **Առաքելյան Վրեժ**, Գագիկ Ղազարյանի աշխարհն ու ներաշխարհը // Իրատես, Երևան, 2018, ապրիլի 10-12:

¹¹ Նույն տեղում:

ազդեցությունը. «Աճաքարարուհի» (1990), «Գաղտնատեսություն» (1991), «Երեկոյան ցնցուղ» (1991), «Հավահմա» (1991 և 1997), «Երեք նազելիներ» (1992), «Վերջին շանսը» (1992), «Ներքող Մայրիկ» (2001), «Վիկտորիա» (2006), «Կյանքի աղբյուր» (2006 և 2014) ևն: Մայրլի գիրուկ, լայնակոնք «մուսաներին» ու «եվաներին» հիշեցնող կանանց գլուխները սովորաբար պատկերված են տարասովոր գլխարկներով կամ գլխանոցներով, փետրաշատ զանազան թռչուններով, թավամազ կատուններով, ծաղիկներով և պտուղներով:

Վարժ տիրապետելով ակադեմիական նորմատիվ, կանոնապահ արվեստի գաղտնիքներին, մարմնի անատոմիական կառուցվածքին, պատկերվող մարդկանց ու կենդանիների դիրքը, կեցվածքը, նրանց շարժումները հիշողության մեջ տպավորելու և այդ ամենը վերարտադրելու արվեստին, Գագիկ Ղազարյանը յուրաքանչյուր քանդակին համապատասխան՝ գտնում է առավել տիպիկ ու արտահայտիչ ձևեր, անհրաժեշտության դեպքում դիմելով նաև ակադեմիզմը մերժող նորարարական, «մոդեռն» ոճերին կամ ժողովրդական, ինքնուս արվեստի անարհեստավարժ՝ «պրիմիտիվ» լեզվին:

Իր ստեղծագործական հղացումներն ու գեղարվեստական գաղափարները, իրեն մշտապես «հետապնդող» թեմաներն ու կերպարները հանգամանորեն լուսաբանելու և լիարժեքաբար մարմնավորելու նպատակով Գագիկ Ղազարյանը հաճախ կերտում է այս կամ այն մոտիվին նվիրված քանդակային միասնական շարքեր («Հիշողություններ Կոնդից», «Երևանի հին դարպասները», «Ժողովրդական տոն», «Հավահմաններ», «Կերպարիություն» ևն): Արձագանքելով այն հարցին, թե արդյո՞ք նա կարողանում է իր ստեղծագործությունները մեկընդմիջտ ավարտել և ժամանակի քննությանը հանձնել, նա պատասխանում է. «Հաճախ եմ անդրադառնում անգամ հաջողված աշխատանքներին, շտկում ինչ-որ բան, այլ կերպ մոտենում, կատարելագործում դրանք, քանի որ ժամանակի ընթացքում կատարելագործվում է հենց ինքը՝ ստեղծագործողը»¹²:

Մոնումենտալ-դեկորատիվ քանդակի ասպարեզում արվեստագետի հաջողված աշխատանքներից է «Հարսանիք» կոչված բազմակազմ ու բազմաֆիգուր հորինվածքը, որը 1987 թվականին տեղակայվել է «Հայէկետրամոնտաժ» տրեստի ճաշասրահի պատին: Դա շուրջ մեկ մետր բարձրություն և հինգ մետր երկարություն ունեցող քանդակային ֆրիզ է՝ կողակից հինգ հատվածներից բաղկացած հորիզոնաձիգ բարձրաքանդակ: Աշխատանքն արված է

¹² Նույն տեղում:

հրակավով, որի մակերևույթին բարակ շերտով փոշեցրված են կարմիր կավն ու մետաղական ջնարակը: Հորինվածքի կենտրոնում, կրկնակամարի սյուների միջև, գետեղված է «հանդիսության մեղավորների»՝ հարսի ու փեսայի զուգապատկերը, որի երկու կողմերում ներկայացված են կիսաշրջան կազմած պարող և խրախճացող հարսանքավորները, իսկ եզրային հատվածներում՝ երաժիշտների խմբերն ու «թամաշա անողները»: «Հարսանիքը», ինչպես և Գագիկ Ղազարյանի այդ տարիների քանդակներից շատերը, լի են բարեմիտ հումորի ու թեթև հեգնանքի ելևէջներով:

Վարպետի ստեղծագործական պրպտուն միտքը միանգամայն այլ դրսևորում է գտել նրա մոնումենտալ-դեկորատիվ առավել ինքնատիպ և մեծածավալ՝ տասնհինգ մետր լայնություն և շուրջ հինգուկես մետր բարձրություն ունեցող բազմամաս գործերից մեկում՝ «Պատմական էրեբունի» (1988) քանդակային պաննոյում, որը ժամանակին հարդարել է Երևանի «էրեբունի» հյուրանոցի նախասրահը: Իր առջև դրված ստեղծագործական խնդիրն արվեստագետը լուծել էր գեղարվեստական զուսպ ու լակոնիկ, սակայն չափազանց արտահայտիչ, ոճավոր լեզվով, պլաստիկական կուռ, ընդհանրացված, գրեթե խորհրդանշանների վերածված պայմանական ձևերով: Ինչպես և նախորդ աշխատանքը, սա ևս արված էր հրակավով, որի մակերեսը նույնպես ծածկված էր մետաղական ջնարակի շերտերով: Պատկերի ֆոնը նմանակում էր ուրարտական և միջնադարյան հայ ճարտարապետության մեջ լայնորեն կիրառվող քարի խստակարգ ու պարզ շարվածքը: Կոմպոզիցիան մեջտեղից հատված էր կամարային կիսաշրջանի լայն բացվածքով, որի կենտրոնում բարձրացող հաղթ մույթի վրա ամրացված էր խույրով պսակված արքայի՝ էրեբունիի հիմնադիր Արգիշտի Առաջինի, ավելի քան երկու մետրանոց դիմահայաց քանդակը: Կամարային բացվածքի երկու կողմերում, հարթ պատի վրա տեղադրված էին շուրջ երկու տասնյակ բարձրաքանդակներ, որոնցից առանձնանում էին մարտակառքերով իրար ընդառաջ ելնող արքայական շքեղագարդ զույգի ու զորահրամանատարների հանդիսավոր պատկերները: Նրանց ողջունում էին շինականները և զորքը: Գագիկ Ղազարյանն այստեղ փորձել էր ներկայացնել մեր նախնիների «խմբակային դիմանկարը», ժողովրդի՝ նրա ղեկավարների, պաշտպանների ու մշակների հավաքական կերպարը: Եթե Արգիշտիի պատկերը, ըստ էության, կլոր քանդակ էր, որն ասես հենած էր ճարտարապետական հարթությանը, ապա մնացած պատկերները հստակ ու հատու ուրվագծերով եզրափակված բարձրաքանդակներ էին՝ դասավորված հորիզոնական սանդղավոր գոտիներով, մեկը մյուսի վերևում, ինչ-

պես դա ընդունված էր Հին Արևելքի մոնումենտալ ռելիեֆներում ու որմնանկարներում: Դժբախտաբար, տարիներ անց՝ 2006 թվականին, հյուրանոցի վերանորոգման ընթացքում, քանդակային այդ ուշագրավ պաննոն ապամոնտաժվեց և այլևս «վտարվեց» նախասրահից¹³: Ասվածին հավելենք, որ 1990 թվականին նույն հյուրանոցի բակում նախատեսված էր տեղադրել Գագիկ Ղազարյանի «Թեյշեբա և Խալդի (Հայկ և Մհեր)»՝ չորսուկես մետր բարձրության հասնող տուֆակերտ արձանը, սակայն դրա փոքրաչափ նախնական տարբերակն այդպես էլ չստացավ իր մոնումենտալ վերջնական տեսքը:

Արվեստագետը, ինչպես արդեն նշեցինք, քանդակային աշխատանքներից զատ, նաև զանազան տեխնիկաներով կատարված հարյուրավոր գծանկարների, այդ թվում՝ միևնույն խորագիրը կրող գրաֆիկական բազմաթերթ շարքերի հեղինակ է («1960-ականների տիպերը», «Բնորոգուհիներ», «Լողափին», «Կենդանակերպի նշանները» ևն): Ունի նաև առանձին վիմագրություններ ու փակցանկարներ (ապլիկացիա):

Սովորաբար խոշոր պլանով տարբեր դիրքերում, տարբեր կետերից դիտված մերկ կանանց գծանկարները երբեմն հիշեցնում են եվրոպական Վերածննդի և բարոկկոյի նշանավոր վարպետների՝ Միքելանջելոյի, Տիցիանի, Ջորջոնեի, Ռուբենսի, ֆրանսիական կլասիցիզմի, ռոմանտիզմի ու իմպրեսիոնիզմի ներկայացուցիչների՝ Պուսսենի, Դելակրուայի, Ռենուարի, հայ արվեստագետներից՝ Երվանդ Քոչարի, Ռուբեն Ադալյանի և այլոց՝ նույն մոտիվով, կնոջ կենսաթով ու ցանկահարույց մարմնով ներշնչված գծապատկերները: Դրանցից շատերն աչքի են ընկնում կոմպոզիցիոն պարզ, բայց դինամիկ կառուցվածքով, կոր ու դյուրաբեկ, հստակ և ճկուն ուրվագծերով, լուսատոնային կտրուկ կամ սահուն փոխանցումներով, որոնց շնորհիվ կանանց մարմինները գրեթե քանդակային՝ ծավալային եռաչափ, շոշափելի տպավորություն են թողնում («Թիկունքով շրջված կինը», 1972, «Ծնված բնորոգուհին», 1977, «Պառկած Իվետան», 1977, «Ներբող Միքելանջելոյին», 1993, «Մերկ կինը կապույտ սավանի վրա», 1995, «Նստած Նանան», 2000, «Տարփուհի», 2013, «Բնորոգուհի Աննան», 2016 ևն):

Իր գրաֆիկական աշխատանքներում քանդակագործը հաճախ է դիմում դիցաբանական հանրահայտ թեմաներին ու կերպարներին՝ «Լեդայի գայթա-

¹³ Այսօր, մասնատված ու կազմալուծված վիճակում, այդ ստեղծագործությունը պահվում է Գագիկ Ղազարյանի արվեստանոցում: Ամբողջապես վերականգնված է միայն Արգիշտիի քանդակը:

կղումը» (1993), «Դիցաբանական մոտիվ» (1994), «Պառկած Դանայան» (2010), «Կոտոշավոր կենտավոսներ» (2015) ևն: Անտիկ հունական կերպարավետի շորշուփը կրող, երբեմն գրոտեսկային գծերով օժտված այդ նկարների մի մասը հիմք է ծառայել Գագիկ Ղազարյանի քանդակային համանուն գործերի համար՝ «Սատիրը և նիմփը» (1976), «Նվագող Պանը» (1979), «Մեդուզա Գորգոնա» (2002) ևն:

Արվեստագետի գրաֆիկական ուշագրավ աշխատանքներից են հիմնականում ածուխով ու սանգինայով կատարված, խոշոր պլանով տրված, խառակտերային սուր, առանձին դեպքերում՝ ճշմարտանման, գրեթե նատուրալիստական մանրամասներով «համեմված» դիմանկարները, առաջին հերթին՝ տղամարդկանց դիմահայաց ու կիսադեմ գլխանկարները, որոնցից մի քանիսը Գագիկ Ղազարյանն ստեղծել է դեռ պատանի հասակում («Կաթվածահարը», 1962, «Փափախով տղամարդը», 1963, «Կոմայգում հանգստացող թռչակառուն», 1964 ևն), իսկ մյուսները՝ տասնամյակներ անց, առավելապես վերջին տարիների ընթացքում («Բուվարային պերսոնաժներ», 1993, «Կոլխոզուկայի բեռնակիրը», 1993, «Պատերազմի վետերանը», 2011, «Խուլիգան Անդրեն», 2012, «Հին երևանցին», 2013, «Հայրենական պատերազմի հաշմանդամը», 2015, «Սերաստացի Մուրադը», 2015, «Սև շուկայի համալ Կարապետը», 2016, «Քեռի Սեդրակը քաղաքային զբոսայգուց», 2016 ևն):

Դառնալով բնականից և հիշողությամբ արված այդ պատկերներին, Վիգեն Ղազարյանը գրում է. «Դրանք ներկայացնում են այն ժամանակվա «ավելորդ» կամ «փոքրիկ» մարդկանց՝ գործազուրկների, ծեր թռչակառուների, նախկին պաշտոնյաների, պորտաբույծների... մի սերունդ, որն իր օրն անցկացնում էր Երևանի բուվարներում ու զբոսայգիներում... Դժվար է նույնիսկ հասկանալ, թե գորշ նախատիպերից ինչպես են դուրս բերվել այդ անկրկնելի բազմախարակտեր տիպաժները... Դրանք Մեծ եղեռնը, առաջին ու երկրորդ աշխարհամարտերը, կոլեկտիվացման և աքսորի շրջաններն ապրած մարդիկ էին՝ չափազանց արտահայտիչ, անցած ստորացման ու վերելքի քառուղիներով: Դա հայ ժողովուրդն էր առանց ավելորդ դյուրագայնության կամ խղճահարության»¹⁴: Հուզական և հոգեբանական խոր լիցք ու ներքին լարվածություն ունեցող դիմանկարների մի ամբողջ շարք էլ արվեստագետը նվիրել է «նոր աղքատներին»՝ մերօրյա անտուն, անաշխատ, միայնակ մարդկանց («Աղքատ ծերունին կատվի հետ», 2013, «Մտազբաղ տնազուրկն ու շնիկը»,

¹⁴ Տե՛ս Գագիկ Ղազարյան. գծերի ու ձևերի աշխարհը, Երևան, 2007, էջ 9:

2013, «Հարբած տնագուրկը», 2015, «Կյանքի բեռան տակ», 2016 ևն):

Գագիկ Ղազարյանի ստեղծագործական կենսագրության մեջ նշանակալից իրադարձություններ էին վերջին տարիներին Սանկտ Պետերբուրգում կայացած նրա հոբելյանական հետահայաց ցուցահանդեսները: Դրանցից առաջինը Ռուսաստանի Դաշնության նկարիչների միության Սանկտ Պետերբուրգի բաժանմունքի «Երկնագույն հյուրասրահում» 2013 թվականի մայիսի 17-ին բացված «Գագիկ Ղազարյանի գծերի ու ձևերի աշխարհը» խորագիրը կրող անհատական ցուցահանդեսն էր, որը տևեց երկու շաբաթ՝ մինչև մայիսի 31-ը: Նկատենք, որ արվեստագետն այդ պատկերասրահում ցուցադրվելու պատվին արժանացած առաջին հայ քանդակագործն էր:

Ռուսաստանի Դաշնության և Հայաստանի Հանրապետության մշակույթի նախարարությունների օժանդակությամբ կազմակերպված ցուցահանդեսի նախաձեռնողն ու վերահսկողը ճանաչված արվեստաբան Ելենա Լիսակն էր: Բացման արարողությանը ներկա էին Ռուսաստանի Դաշնության նկարիչների միության Սանկտ Պետերբուրգի բաժանմունքի վարչության նախագահ, Ռուսաստանի գեղարվեստի ակադեմիայի ակադեմիկոս և նախագահության անդամ, Սանկտ Պետերբուրգի Ի.Ե. Ռեպինի անվան գեղանկարչության, քանդակագործության և ճարտարապետության պետական ակադեմիական ինստիտուտի նախկին ռեկտոր, ՌԴ ժողովրդական նկարիչ, քանդակագործ Ալբերտ Չարկինը, «Իսակիկյան տաճար» թանգարան-կոթողի տնօրեն, արվեստաբան Յուրի Մուդրովը, անվանի արվեստագետներ ու մշակույթի գործիչներ:

Ցուցահանդեսը մեծ հետաքրքրություն առաջացրեց և պսակվեց հաջողությամբ: Սրահը լի էր հանդիսատեսներով: Ցուցադրված աշխատանքներից (16 քանդակ և 45 գծանկար) մասնագետներն ու արվեստասերները հատկապես բարձր գնահատեցին Գագիկ Ղազարյանի «Բեհեզգեբուտի անիվը (Դանթեն և Վերգիլիոսը դժոխքում)» (1994), «Հայերի մկրտությունը» (2001), «Սրբազանը» (2003), «Վիկտորիա» (2006), «Կերպափոխություն» (2013) քրոնոգե արձանիկները, իսկ գրաֆիկական գործերից՝ «Աքլորի կանչը» (1994), «Նստած Նանան» (2000), «Պառկած Դանայան» (2010), «Ինքնանկարը» (2012) և «Ծեր նկարիչը (Լևոն Կոջոյան)» (2013):

Ցուցահանդեսն այցելած և այն լուսաբանած լրագրողներից մեկը ոգևորությամբ արձանագրել է. «Գագիկ Ղազարյանի քանդակները թափանցված են հզոր, եռանդուն ուժով, նախաստեղծ բնության շնչով, բնական զգացմունքներով: Ակամայից մտաբերում էիր անցյալի մեծ վարպետներին: Հենց իր՝ հեղինակի խոստովանությամբ, նրա ստեղծագործության վրա խոր և տևական

ազդեցություն են թողել Միքելանջելոն, Ռոդենը, Մայոլը, Բուրդելլը և Հենրի Մուրը, իսկ ուսաներից՝ Կոնյոնկովը, Մատվենը, Տրուբեցկոյը և իր ուսուցիչ Միխայիլ Անիկուշինը...

Գագիկ Ղազարյանը փայլուն կերպով միահյուսում է առասպելական ու ֆոլկլորային մոտիվները, սակայն նրա ստեղծագործության առանցքը «կյանքի աղբյուրը» հանդիսացող կնոջ անհուն սերն է և անդիմադրելի գեղեցկությունը...

Պետերբուրգցիները բարձր գնահատեցին արվեստագետի ոչ միայն պլաստիկական, այլև գրաֆիկական վարպետությունը... Հատկապես ուժեղ տպավորություն են թողնում 1960-ական թվականների մարդկանց և «նոր աղքատների» դիմանկարները¹⁵: Եզրափակելով իր հոդվածը՝ լրագրողն այն միտքն է հայտնում է, որ Գագիկ Ղազարյանի ստեղծագործություններից մի քանիսն է՛լ ավելի կշահեին, եթե խոշորացվեին ու ստանաին մոնումենտալ մասշտաբներ¹⁶:

Անցավ հինգ տարի, և Սանկտ Պետերբուրգում՝ Ռուսաստանյան գեղարվեստի ակադեմիայի գիտահետազոտական թանգարանում, 2018 թվականի մայիսի 25-ին մեկնարկեց և հունիսի 12-ին փակվեց արվեստագետի երկրորդ՝ նրա ծննդյան 70-ամյա հոբելյանին նվիրված անհատական ցուցահանդեսը, որը նույնպես աննախադեպ էր, քանի որ նախկինում հայաստանցի որևէ նկարչի կամ քանդակագործի բախտ չի վիճակվել անհատական ցուցահանդեսով ներկայանալու Ռուսաստանի այդ հնագույն և անչափ հեղինակավոր թանգարանի դահլիճներում: Ցուցադրության մեջ ընդգրկված էր շուրջ վեց տասնյակ նմուշ՝ 10 քանդակ և 46 գծանկար: Այս անգամ, նախորդ ցուցահանդեսից պետերբուրգցիներին ծանոթ գործերից բացի, ներկայացված էին նաև արվեստագետի նորաստեղծ աշխատանքները՝ մի քանի բրոնզե արձանիկներ («Կյանքի աղբյուրը», 2014, «Միքելանջելոյի հիշատակին», 2014, «Արևելյան մոտիվ», 2017) և բազմաթիվ գրաֆիկական թերթեր («Կշռապան Սուրոն», 2014, «Թղթախաղաց կինը», 2015, «Կենցաղային վեճ հոգևոր աշխարհում», 2016, «Ակնոցավորը», 2017, «Ծխող հաշմանդամը», 2018 ևն):

Սանկտ Պետերբուրգում Գագիկ Ղազարյանի կազմակերպած անհատական ցուցահանդեսների հուշամատյաններում գրանցված են ինչպես պրո-

¹⁵ Воронежский И. Мир линий и форм Гагика Казаряна // Богемный Петербург, Санкт-Петербург, 2013, № 2, стр. 6.

¹⁶ Նույն տեղում:

Ֆեսիոնալ նկարիչների ու քանդակագործների, այնպես էլ արվեստասեր մարդկանց հետևյալ կարծիքները. «Գագիկ Ղազարյանի քանդակներում և գրաֆիկական գործերում մեզ ներկայացող տղամարդիկ, կանայք, կենդանիները կենսահաստատ հզոր, երբեմն՝ դրամատիկ, նույնիսկ ողբերգական, խորապես դյուրազգաց ու հուզահակ կերպարներ են, որոնք ոչ այնքան մարմնական, բնախոսական, որքան հոգևոր բնույթ են կրում»..., «Քանդակագործի գծանկարները թափանցված են բարեսիրտ հումորով: Նույնիսկ 1960-ական թվականների ազգային տիպերին նվիրված պատկերաշարքում, որտեղ, կարծես թե, պատկերված են միայն խոշոր գլխանկարներ, ժամանակակիցների մասին լուրջ և անշտապ խոսակցությունից բացի, կարելի է նկատել նաև մարդկանց տարիքի, բնավորության և ինքնագնահատման հանդեպ արվեստագետի արտահայտած թեթև ժպիտն ու կատակամիտ ջերմ վերաբերմունքը»..., «Հատկապես հաջողված և տպավորիչ են Գագիկ Ղազարյանի ածխանկարները»..., «Արվեստագետի «Ինքնանկարը» խորամիտ, իմաստուն և բարի մարդու գծապատկեր է»..., «Հոյակապ գործեր են «Նստած Նանան» և «Աքլորի կանչը», որոնք աչքի են ընկնում առողջ զգայականությամբ»..., «Գագիկ Ղազարյանն անչափ էքսպրեսիվ, արտահայտիչ և նրբազգաց արվեստագետ է, և դրա հետ մեկտեղ՝ իմաստուն»..., «Պոզիտիվ, կրակոտ աշխատանքներ են: Յուզահանդեսը ոգեշնչում է»..., «Արվեստագետի ստեղծագործությունները սեփական բնավորությունն ունեն»..., «Յուզադրված արձանիկներից մեկը՝ բրոնզաձուլ «Սրբազանը», պարզապես գլուխգործոց է»: Շատերն էին նշում նաև Գագիկ Ղազարյանի քանդակային ու գրաֆիկական առանձին գործերում առկա առողջ, կենսաբույր լավատեսությունը:

Չնայած իր արդեն առաջացած տարիքին՝ վաստակաշատ քանդակագործը շարունակում է ապրել ստեղծագործական հագեցած կյանքով: «Ինչ խոսք, - անկեղծանում է արվեստագետը, - այսօր ծեռքս այն ուժն ու ամրությունը չունի, սակայն ներդաշնակությունը պահպանվում է հմտության հաշվին... Ավագ տարիքում համբերությունը տեղի է տալիս, քանի որ շտապում է մարդը, քաջ գիտենալով, որ իր ժամանակը նախկինի նման անսահման չէ, աչքի լույսն է նվազում, բայց չէ՞ որ մնում է հավերժականը՝ ոգին»¹⁷:

Գագիկ Ղազարյանի այս ճշմարտացի խոսքերին ավելացնելու ոչինչ չունենք: Մնում է միայն վարպետին մաղթել կենսական անսպառ եռանդ ու

¹⁷ Տե՛ս **Առաքելյան Վրեժ**, Գագիկ Ղազարյանի աշխարհն ու ներաշխարհը // Իրատես, Երևան, 2018, ապրիլի 10-12:

կորով, ոգու ամրություն ու տոկունություն և ստեղծագործական նոր հաջողություններ:

**СЛУЖИТЕЛЬ ДОБРА И ПРЕКРАСНОГО
(мир творчества скульптора Гагика Казаряна)**

ARARAT AGHASYAN

Скульптор Гагик Казарян – один из признанных мастеров современного изобразительного искусства Армении. Свой творческий путь он начал в 1972 году, когда завершил учебу в ленинградском Институте живописи, скульптуры и архитектуры имени И.Е. Репина. Он автор многочисленных скульптур и рисунков, в которых классические художественные традиции гармонично сочетаются с вековыми традициями национальной живописи и пластики. В своем творчестве он часто обращается к теме старого, уходящего Еревана, к историческим и мифологическим мотивам. Особое место в его работах занимают женские образы, которым посвящены целые циклы как скульптурных, так и графических произведений мастера.

Ключевые слова – Гагик Казарян, мир линий и форм, скульптура, графика, Санкт-Петербург, Академия художеств, юбилейная выставка.

**VOTARY OF THE GOOD AND THE BEAUTIFUL
(Gagik Ghazaryan's world of creative work)**

ARARAT AGHASYAN

The sculptor Gagik Ghazaryan is one of the acknowledged masters of modern fine arts in Armenia. He has begun his creative path since 1972, when he finished his studies at the Leningrad Institute of Painting, Sculpture and Architecture after I.E. Repin. He is the author of many sculptures and drawings, in which classical artistic traditions are harmoniously interwoven with age-old traditions of national painting and plastic art. In his work he often refers to the theme of old, evaporating Yerevan, to historic and mythological motifs. In his works a unique place is given to women's images, to which are dedicated whole series of master's sculptural and graphic works.

Key words – Gagik Ghazaryan, the world of lines and forms, sculpture, graphic painting, Saint-Petersburg, the Academy of Fine Arts, a jubilee exhibition.

Ոսկան Երևանցի, 1973, գիպս, 45x27 սմ

Հարդարվող կինը, 1975,
շամուր, 52x22x27 սմ

Ալեքսանդր Բաժբետուկ-Մելիքյանը և
բնորոգումները, 1978, կարմիր փայտ,
60x42x12 սմ

Ժողովրդական տուն, 1983, շամուր,
90x69x20 սմ

Ընչազուրկ կինը, 1994, փայտ, 41x35x11 սմ

1993-ի ցուրտ ձմեռը, 1997, բրոնզ, արույր, 58x13x13 սմ

Աղջիկն ու դելփինը, 2011, բրոնզ, 63x45x18 սմ

Պարմական Էրեբունի, 1988, շամուր, ջնարակ, 5,5x15 մ (հատված)

Կայարանում սպասողները, 2016,
ածուխ, ակրիլ, փակցանկար,
թուղթ, 62x93 սմ

Կենցաղային վեճ հոգևոր աշխարհում,
2016, ածուխ, սանգինա, պասսերե,
թուղթ, 105x70 սմ

Կյանքի բեռան տակ, 2016, ակրիլ,
պասսերե, ածուխ, թուղթ, 59x42 սմ

Ծխող հաշմանդամը, 2018,
ածուխ, թուղթ, 59x42 սմ